

ЩОДО КОНСТИТУЦІЙНИХ ГАРАНТІЙ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Пайос А.,

*студентка 2 курсу ННІ права та
міжнародно-правових відносин*

*Науковий керівник: д.ю.н., професор,
професор кафедри історії та теорії держави і права*

Макушев П.В.

Університет митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна

Сучасне правове українське суспільство з його системним реформуванням багатьох сфер, гідно вирішує удосконалення права людини всіх поколінь, з урахуванням вимог сучасності. В повідомленні досліджуються гарантії конституційного права на інтелектуальну власність. Пропонуються висновки і рекомендації щодо удосконалення реалізації названого права.

Ключові слова: конституційні гарантії, право інтелектуальної власності, створення сприятливих умов для реалізації названого права, застосування засобів та способів реалізації права інтелектуальної власності.

Постановка проблеми. Серед конституційних прав особистості важливе місце належить праву на свободу літературної, художньої, наукової та науково-технічної творчості. Відповідно, до ст. 54 Конституції України громадянам гарантовано свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних та матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами творчої інтелектуальної діяльності. Здатність творити є природною

властивістю людини. Виявлення, розвинення та підтримка таких осіб починаючи з дитинства, є суттєвими завданнями суспільства та його інституцій, зокрема, сім'ї, освітніх, навчальних, мистецьких та наукових закладів [1, с. 18]. Творчість як розумовий процес не піддається регулюванню правовими нормами, вона є вільним виразом та станом творчої людини і відбувається у кожного по-своєму. Під поняттям "свободи літературної, художньої, наукової і технічної творчості" слід розуміти можливість особи на власний розсуд та відповідно до своїх можливостей визначати сферу, зміст та форму творчості. Проте свобода творчості не тотожна поняттю вседозволеність. І тому у випадку, коли дана творчість пропагандує війну, національну та релігійну ворожнечу, зміну шляхом насильства конституційного ладу або територіальної цілісності України, пропагандує фашизм та неофашизм, принижує або ображає націю чи особистість за національною ознакою, пропагандує бузувірство, блюзнірство, неповагу до національних і релігійних святинь, принижує особистість, є проявом знущання з приводу фізичних вад (каліцтва), з душевнохворих, літніх людей, пропагандує неповагу до батьків, наркоманію, токсикоманію, алкоголізм, тютюнопаління та інші шкідливі звички, то така "свобода" може і повинна бути обмежена, наприклад, шляхом накладення заборон на виробництво та розповсюдження продукції, що містить таку творчість (ст. 2 Закону України "Про захист суспільної моралі") [2, с.404].

Ст. 54 Конституції України передбачено, що кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. Право інтелектуальної власності — це право особи на результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об'єкти, визначені чинним законодавством України. Воно є недоторканим: ніхто не може бути позбавлений цього права чи обмежений в його здійсненні, крім випадків та у порядку, встановлених законом [3, с. 453]. До об'єктів права інтелектуальної власності зокрема належать: літературні та художні твори у сфері літератури,

науки та мистецтва; виконання; фонограми, відеограми і передачі (програми) організацій мовлення; комп'ютерні програми, компіляції даних (бази даних); винаходи, корисні моделі, промислові зразки; наукові відкриття; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; позначення: комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення тощо; нерозголошена інформація (комерційна таємниця). Суб'єктами права інтелектуальної власності є творець об'єкта права інтелектуальної власності (автор, винахідник тощо), тобто фізична особа, та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права на об'єкти права інтелектуальної власності відповідно до чинного законодавства або договору. Якщо об'єкт права інтелектуальної власності створений у результаті інтелектуальної, творчої діяльності кількох фізичних осіб, вони є його співавторами. Різні підходи до розуміння сутності охорони прав на об'єкти права інтелектуальної власності існували і на час прийняття чинного ЦК України - як з позицій виключних прав, так і з позицій права власності. Між тим, більшість науковців не підтримали пропозиції про застосування інституту права власності до відносин інтелектуальної власності, враховуючи, зокрема, необхідність приведення принципів правової охорони у відповідність до існуючих у країнах континентального права [4, с.156]. У результаті ЦК України закріплює єдиний підхід до охорони прав на об'єкти права інтелектуальної власності за допомогою інституту виключних прав і єдиних для всіх об'єктів права інтелектуальної власності способів захисту цивільних прав та інтересів.

В Україні законодавець закріплює поняття права інтелектуальної власності через розуміння його як особистих немайнових і майнових прав інтелектуальної власності. Зміст цих прав визначається ЦК України та іншими законами щодо окремих об'єктів права інтелектуальної власності. Суттєве значення для розуміння специфіки регулювання відносин у сфері права інтелектуальної власності має підкреслене у ЦК України, а саме

у ст. 419, співвідношення категорій "права інтелектуальної власності" і "права власності". При цьому право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного, а перехід права на об'єкт права інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ, і навпаки. Створення творів науки, літератури, мистецтва та інших об'єктів права інтелектуальної власності, таким чином, спричинює виникнення прав інтелектуальної власності на зазначені об'єкти. Права інтелектуальної власності в об'єктивному значенні - це сукупність правових норм, за допомогою яких здійснюється охорона інтелектуальної власності; а права інтелектуальної власності в суб'єктивному значенні - це особисті немайнові і майнові права, які належать конкретному суб'єкту інтелектуальної власності.

Узагальнюючи, можна зазначити, що право інтелектуальної власності в об'єктивному значенні характеризується такими основними ознаками: воно є правом на результат інтелектуальної творчої діяльності; об'єктом права інтелектуальної власності є нематеріальна річ, при цьому результат інтелектуальної, творчої діяльності може бути втілений у будь-який матеріальний носій; цей результат придатний для відтворення і сприйняття іншими особами і придатний для багаторазового відтворення (тиражування); правова охорона надається результату інтелектуальної творчої діяльності або за умови його створення і набуття форми, придатної для сприйняття іншими особами (наприклад, твори науки, літератури, мистецтва), або за умови його відповідності вимогам чинного законодавства України про інтелектуальну власність (наприклад, винаходи, корисні моделі, промислові зразки); правова охорона об'єктів інтелектуальної власності надається на певний строк, визначений чинним законодавством; право інтелектуальної власності на той чи інший об'єкт слід відрізняти від права власності на матеріальний носій, в якому втілено творчий результат, а право власності на річ, в якій втілено результат інтелектуальної власності, не залежить від права інтелектуальної власності на цей результат; особисті немайнові права суб'єктів права інтелектуальної власності невіддільні від особи їх творця і не підлягають

відчуженню; майнові права суб'єкта інтелектуальної власності можуть відчужуватись будь-яким цивільно-правовим способом; суб'єкт цих прав може відмовитись від них; об'єкти права інтелектуальної власності чинним законодавством визнані товаром і можуть бути об'єктом будь-яких цивільно-правових правочинів; право інтелектуальної власності є непорушним, ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом.

Висновок.

Отже, можна констатувати, що держава повинна створити сприятливе для особи середовище прояву свободи творчості і, перш за все, за допомогою законодавства. Якщо держава не буде перейматися цим, то її інтелектуальний потенціал буде використовуватися не в повному обсязі, а можливо і зовсім зруйнується. Саме конституційне закріплення права на творчість є відображенням ставлення держави до такої діяльності, розуміння її значення в розвитку суспільства, відповідних міждержавних та міжнародних стандартів регулювання прав людини. Право покликане впливати на організацію наукової, літературної та іншої творчої діяльності, визначення умов охороноздатності її результатів, виникнення, здійснення, забезпечення додержання та захист майнових та немайнових прав творців.

Список використаних джерел:

1. Мацькевич М.М. право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості як конституційне культурне право / М.М.Мацькевич. *Наше право*. 2012.№1. С. 17-21.
2. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В.Я.Тацій, О.В. Петришин, Ю.Г. Барабаш та ін.; Нац.акад.прав.наук України. Х.: Право, 2011. 1128 с.

3. Саглаєва Н.О. Конституційні основи прав інтелектуальної власності України / Н.О. Саглаєва. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 58. С. 450-457.

4. Томма Р.П. Інтелектуальна власність / Р.П. Томма. *Право і суспільство*. 2009. № 1. С. 155-157.

The modern legal Ukrainian society with its systematic reformation of many spheres, decently resolves the improvement of human rights of all generations, taking into account the requirements of modernity. The message examines the guarantees of the constitutional right to intellectual property. Conclusions and recommendations on improving the implementation of the said right are offered.

Key words: constitutional guarantees, the right of intellectual property, creation of favorable conditions for the realization of the said right, use of means and methods of realization of the right of intellectual property.